Danas

Diskusija na ruševini Zelenog zvona

U prethodnom broju smo za ovaj četvrtak najavili objavljivanje drugog dela komparativne analize boračko-invalidskih zakona u regionu. Umesto ovog materijala, koji ćemo objaviti u jednom od narednih brojeva, ove nedelje najavljujemo okrugli sto koji se u okviru projekta *Imenovati TO ratom* održava u subotu 21. septembra u Zrenjaninu, na ruševinama kluba *Zeleno zvono*. Ovo je jedan u nizu okruglih stolova koje u saradnji sa lokalnim partnerima organizujemo u Leskovcu, Nišu, Kragujevcu, Požegi i Zrenjaninu. Uz najavu okruglog stola, za koji smatramo da zaslužuje posebnu pažnju, prenosimo i izvode iz intervjua koji nam je 7. februara ove godine dao vlasnik *Zelenog zvona*, antiratni aktivista Branislav Guta Grubački.
Projektni tim *Imenovati TO ratom*

Okrugli sto

Antiratni spomenik

21. septembar 2013. godine u 14h
Izrešetano i spaljeno Zeleno zvono
Prvomajska 16, Zrenjanin

CENTAR za kulturnu dekontaminaciju i UG Ravnopravnost vas pozivaju na okrugli sto „Antiratni spomenik" koji će se održati u subotu 21. septembra 2013. godine u 14h u Zrenjaninu, na mestu gde je bio klub Zeleno zvono pre nego što je izrešetan i spaljen. Ovaj okrugli sto se realizuje u okviru projekta Imenovati TO Ratom.
Organizovani prevoz iz Beograda za Zrenjanin polazi 21. septembra u 12.00 iz Centra za kulturnu dekontaminaciju – Paviljona Veljković, Birčaninova 21. Molimo vas da nam najkasnije do petka 20. septembra u 12h javite da li idete organizovanim prevozom, kako bi smo mogli da vam obezbedimo mesto. Možete se prijaviti na adresu imenovatitoratom@gmail.com, ili na sledeće kontakte:

Noa Treister, tel: 060/316-2558,
e-mail: noa.treister@gmail.com;
Ivan Zlatić, tel: 060/501-0189,
e-mail: ceosvetjemoj@yahoo.com

Antiratni spomenik

VEĆ tokom ratova 1991-1995. postavilo se pitanje Ko je heroj ratova devedesetih? odnosno Ko zaslužuje simboličko priznanje – spomenik, trg ili ulicu. Prvo proglašenje heroja rata koje zaslužuje simboličko priznanje je slučaj oficira JNA Milana Tepića, koji je u aktu samožrtvovanja digao u vazduh sebe i kasarnu u Hrvatskoj za koju je bio odgovoran. Milan Tepić je 1991. godine posmrto odlikovan Ordenom narodnog heroja, i poslednji je nosilac ovog odlikovanja, koje je do tada dodeljivano isključivo partizanskim herojima iz Drugog svetskog rata, i koje je ubrzo nakon što je dodeljeno Milanu Tepiću prestalo da postoji zajedno sa državom koja ga je ustanovila 1942. godine. Odmah nakon rata, bez za javnost vidljive procedure i javne diskusije Milan Tepić je dobio ulicu na Dedinju. Međutim, kao neka vrsta odgovora na proglašenje Tepića za heroja rata, antiratna scena je već 1991. godine nominovala svog heroja: te godine rezervista iz Gornjeg Milanovca Miroslav Milenković, građevinski radnik, u Tovarniku pri izjašnjavanju da li hoće da nastavi borbu kao dobrovoljac ili da se kao rezervista vrati u Srbiju nekoliko puta je prelazio iz jedne u drugu kolonu da bi na kraju zaustavivši se između dve kolone izvršio samoubistvo.
Slično ovim pokušajima proglašavanja individualnih heroja ratova devedesetih, došlo je do anatagonizma kada je počeo da kruži predlog za izgradnju spomenika borcima ratova devedesetih. Naime, već 1996. godine različita veteranska udruženja podnela su skupštini grada Beograda inicijativu za izgradnju spomenika poginulim borcima i borcima ratova devedesetih. Antiratni aktivisti su reagovali na to inicijativom za izgradnju spomenika dezerterima ratova devedesetih, proglašavajući ih jedinim istinskim herojima ovih ratova. Međutim, nikada nije podneta zvanična inicijativa za izgradnju takvog spomenika, niti je antiratna scena na bilo koji drugi način ovu svoju icijativu dalje razvijala.
Kroz diskusije učesnika rata i antiratnih aktivista kroz angažman Imenovati TO Ratom, ispostavilo se da su postojale dve vrste rata devedesetih. Jedna vrsta rata je bila oružani sukob, a druga politički rat koji je vodio antiratni pokret uglavnom u Srbiji. Zato što država Srbija nije priznala učešće u ratu, nije mogla da bude obeležena ni priznata ni jedna ni druga vrsta rata. Da bi zadržali osećaj jedistva i zajedničkog delovanja, nikada ni među učesnicima rata, ni među anti-ratnim aktivistima, nije vođena diskusija o njihovim cljevima i vizjama posle rata i posle Miloševića. Tako je mogao da se uspostavi čist antagonizam „Naši" i „Oni" svakog rata, i da nastave da paralelno postoje svaki sa svojom istorijom i svaki sa svojom istinom. Rezultat nerešenog antagonizma, što sada, kao reakcija na uspostavljanje nove vlasti u Srbiji, pokušava veštački ponovo da se konstituiše, ima za rezultat da svaka vlast posle petog oktobra ima stečeno pravo i otvorena vrata da nastavi rat (koji nikad nije proglašen završenim), zaprvo da nastavi pljačku zemlje i stanovnika.
Kao što se ispostavilo kroz javne diskusije, intervjue i angažman na *Imenovati TO ratom*, ni jedna pozicija nije bila jedinstvena ni pre, ni u vrema ratova, ni u svojoj viziji budućnosti – čak ni sada. O podeli unutar pozicija učesnika rata, mnogo smo pričali na javnim okruglim stolovima. Ono što je ostalo netematizovano je različitost unutar pozicija antiratnog poktera. Jedan od glavnih rascepa je bio između Beograda i drugih gradova u Srbiji. Ugledni antiratni aktivisti iz Beograda odlazili su u razne gradove u Srbiji i objašnjavali i promovisali svoju poziciju, ali retko su znali kakva je situacija na lokalu, a još ređe su priznavali njenu autonomju i relevantnost autentične lokalne anti-ratne delatnosti. Priznanje je postojalo uglavnom kroz mehanizam aproprijacije – „Naši" su!
U ovom kontekstu vas pozivamo na ruševine Zelenog zvonu u Zrenjaninu, mesta koje bilo centar za okupljanje anti-ratnih aktivista, i zbog čega je bio izrešetan mitraljeskom paljbom 1999. i zapaljen 2006. godine. Smatramo da je to pravo mesto da otvorimo diskusju koje nikada nije bilo i koji i čiji je indeks nepostojanje Anti-Ratnog Spomenika.
Moderator: Branimir Stojanović

za samoobrazovanje
Bilten
uciteljneznalica.org
društvena pitanja

Imenovati TO ratom – Centar za kulturnu dekontaminaciju

Da im se nisam namestio, možda me ne bi ni dirali

ILUZIJE da će se ovde stvari promeniti na bolje nikada nisam imao. Jedini put kada sam se prevario, i to me je mnogo koštalo, bilo je u vreme vlade Ante Markovića. Sredinom osamdesetih sam kao trgovački putnik prodavao knjige i onda sam sav novac koji sam imao, višegodišnju akumulaciju kapitala koja nije bila mala, i dedinu kuću, uložio u firmu Zeleno zvono, koje je trebalo da bude moj korak ka novom vremenu, sklad sa novim vremenom, sa promenama, sa dolaskom tržišne privrede.
[...]
Uz sve republičke oligarhije koje su tada bile na sceni, mislio sam da će politika Ante Markovića nadvladati. Ljudi su zaista ulazili u preduzetništvo, izbijali su se pendžeri na kućama i otvarali STR-ovi i druge firme. Kad su rekli da će biti izbora, ja sam tu osetio šansu da će doći do promene sistema i osetio sam da je ta šansa i za mene. Probao sam da se uključim. Sav novac koji sam imao i kuću koju mi je deda stavio na raspolaganje uložio sam u gradnju spektakularnog lokala koji je počeo da se gradi jula 1990. godine, a godinu dana kasnije završili smo u ratu. Završio sam ga jula 1991. godine, kad već knjige više nisam prodavao i kad je pola mojih potencijalnih gostiju na otvaranju bilo mobilisano u Erdutu. Za godinu dana sam od gotovog dobio veresiju. Posledice te odluke me prate dvadeset dve godine. Nikada se nisam poslovno konsolidovao, u čemu su mi zdušno pomogli svi režimi od 1991. godine do dana današnjeg. Sa jednom velikom razlikom što su oni koji su bili na vlasti pre 5. oktobra hteli da me ubiju, a ovi posle 5. oktobra nisu hteli da me ubiju. Osim te ključne razlike, sve ostalo je potpuno isto.
[...]
Svoj lokal nisam zatvorio, ali sam se odselio za Bratislavu, iz koje sam se šest meseci kasnije vratio. Tada nisam dobijao ratne pozive, ali i da sam ih dobio, ja se ne bih odazvao. Ne zato što sam bio neki antiratni aktivista, nego, kao što kaže jedan moj prijatelj: „Ja sa tom firmom ne sarađujem". Čak ni te 1994. godine, kada se išlo u Hrvatsku i Bosnu, a ja dobio poziv, ni tada se nisam odazvao.
[...]
U politiku sam ušao 1992. godine tako što su neki ljudi u poslednji čas izašli sa liste Građanskog saveza u Zrenjaninu. Kako je LSV tada bila članica koalicije Građanski savez, potpisao sam pristupnicu Ligi socijaldemokrata Vojvodine i našao se na bezizglednom 27. mestu liste sa koje niko nije ušao u parlament. To svoje učestvovanje na izborima sam smatrao pitanjem artikulacije svojih stavova koje suštinski do danas nisam promenio, bez obzira što sam već deset godina van partijskog političkog života. Tada sam primio i Panića u svom lokalu. Iako je bio premijer, tada nisu hteli da ga prime u opštini, zamandalili su mu vrata, tako da smo mu napravili prijem u Zelenom zvonu. To je bio jedan od mojih pokušaja u politici, pokušaj da se sa Panićem zaustavi rat. Posle političke propasti kako Panića, tako i liste na kojoj sam se našao, ja sam se delimično povukao.
[...]
Za proteste 1996. godine sam se ponovo ozbiljno aktivirao. Odmah sam shvatio šta se dešava i u Zrenjaninu sam svu svoju „logistiku" dao za te proteste. Tad sam već radio i na drugoj lokaciji u pozorišnom klubu i otvorio sam ga za sve organizatore i aktiviste koji su proteste organizovali. Vrištao sam od radosti što se to dešavalo, pokrivao finansijski, intelektualno i organizaciono. Tu sam opet „istrčao" i tu me je tadašnji režim ozbiljno „zabeležio". Ono 1992. sa Panićem i republičkom listom je za njih možda bio incident, ali od 1996. sam ozbiljno tretiran kao potencijalno opasan po njih same.
[...]
Da im se nisam namestio, možda me te 1999. godine ne bi ni dirali. Bombardovanje je počelo u sredu. Puštena je priča kako sam ja to isto veče častio celu kafanu. Kao: „Stižu naši! Stižu NATO i Amerikanci". Jeftine DB-ovske budalaštine, koje u takvim vremenima mogu da ti glavu odnesu. Tog četvrtka ujutru se jeste desio nekakav incident u kafani, ali nešto sasvim drugačije. To možda treba zabeležiti, ne da bih nešto skidao sa sebe, nego da se zna šta se stvarno dogodilo. Došao sam pre podne u prazan lokal. Bili su samo moj kelner i jedna devojka koja je sedela za šankom. Ja dolazom sa impresijom sa ulice, pričam im kako sam video neku ženu da trči jer su krenule sirene, a ona trči, misli da će baš nju da gađaju, kao da baš zna gde da beži da je ne bi pogodili. Moj konobar kaže: „Pa žena se uplašila, jesi li ti normalan, vidiš li šta se dešaval?" Ja mu kažem: „Ej, Miki, imala je kad da se uplaši – i od Vukovara, i od Mostara, i od Sarajeva". Ne mogu više da se setim šta sam sve izrekao. Najtvrđa politička linija, ali u krugu koji je potpuno bezazlen – devojka koja sedi i pije pelinkovac za šankom i moj konobar. On mi kaže na to: „Jesi li ti normalan, gde su ti sad tvoji *Ligaši*" i dalje u tom stilu. Ja ne verujem šta mi govori moj konobar, a do tog trenutka sam mislio i prijatelj. Odem, dođe mi neko troje prijatelja, sednemo pored, a konobar ostane da prepričava nekom glumcu šta sam ja rekao. Prazan klub, jutro nakon bombardovanja. Taj glumac, Zaka, zadrti SPS-ovac, počne da viče: „Guto, vidim tu sil" Kažem: „Što? Šta je problem?" A on: „Pa čudi me da nisi otišao ponovo u Slovačku! Čudi me da si sad ostao". Ja mu na to kažem: „Pa ja sam gazda kafane, moram na fajrontu da sam tu". I to je bila moja izjava. „Na fajrontu". Čak je jedan moj prijatelj na to dodao: „Da se vidi na fajrontu ko je šta dužan". To je on rekao, ne ja, ali njega posle toga niko ništa nije pitao, nije im bio interesantan, za razliku od mene.
[...]
Moj „fajront" je shvaćen kao aluzija. Jeftina aluzija na skorašnji krah režima. Tu glumac počne da viče: „Pičko! Pičko!", napravi se cirkus i ja se povučem. Bilo lepo vreme, a bombardovanje. Odem kući po motor i obiđem po gradu mesta i lokale na kojima su se već junačili naši vajni „branioci". Bile su to kuće i lokali lokalnih Albanaca i jednog Turčina. Za opozicione sunarodnike su se tek pripremali.
[...]
Sutradan ujutru, u petak, dođem u kafanu i ponovo vidim tog mog konobara sa onim glumcem.

Glumac osvojio šank. Ušao u šank i gazduje. A kafana prazna. Gazduju ničim. Ludilo. Odem da obiđem drugi lokal, dođem kući, ručam. Zvoni telefon. Zove me policajac „prijatelj" koji mi se zbog svog tona kojim mi se obratio do današnjeg dana nije izvinio: „Guto, gde si?" Kažem: „Evo me kod kuće, ručam". On kaže: „Svuda te tražimo". Kao traže me; jedan, drugi, treći... „Evo je marica ispred kuće, izađi". Ja izađem i kažem: „Ma jok, ja ću kolima".
[...]
Dok su me u policiji kinjili i maltretirali, čuo sam glas onog glumca iz hodnika. To je bio petak, dva dana nakon bombardovanja. Tog nekog inspektora koji me je ispitivao čekao sam dva sata, da bi me onda odvezli da mi pretresu kuću. Misle valjda da čuvam tenk u garaži. Uzeli komšiju i komšinicu za svedoke.
[...]
Policajac koji je sedeo u kolima pored mene bio je jako pristojan. A onaj napred, vozi prvo koleginicu kući, pa će tek posle da mi pretrese kuću. Ceo njegov svetonazor je ta službenica pred kojom treba da se pokaže. A kako se pokazuje? Pa tako što hapsi. I tako vozi on nju kući i priča šta je tog dana radio: „Ma bilo nam je dosadno pa smo hapsili neke Šiptare". Da se pokaže. Onoj službenici neprijatno, ovom pored mene neprijatno.
[...]
Kuću su mi ovlaš pretresli. Naravno, ništa nisu ni imali da nađu. Našli su neke papire u kojima se moglo videti da nisam bio platio porez, ali ih nisu ni pregledali. Nisu ni znali da ih čitaju, niti ih je to zanimalo. Cela priča je bila oko kongresa Lige „Vojvodina – republika", koji je održan početkom marta 1999. Pretpostavljam da mi je to bio minus, što sam bio istaknuti član Lige, mada nisam bio nikakav formalni funkcioner, već samo neko ko ima mozak i dva lokala i ko je za tu stvar puno dao.
[...]
Na kraju me puste. Dođe jedan i pita: „Šta je bilo sa ovim", oni mu kažu: „Ma, onaj Guta...". Ja objasnim da te noći kad sam navodno častio za dolazak „naših" nisam ni bio u kafani, a onaj glavni kaže da me treba našamarati, a ne zatvarati, i puste me kući. Dođem kući, tamo me čeka celo društvo, ortak koji je sledećeg jutra uhapšen, iz nekih banalnih razloga – imao apoteku pa je sklonio neke lekove. Čovek se uplašio za mene, pita da li sam normalan, ja mu kažem: „Ma Zaka me isprovocirao, sad je sve u redu". Ipak odlučim da ne prespavam kod kuće. Ali sutradan, u nedelju, odem kući na ručak. U sred ručka neko lupa na kapiju. Državna bezbednost. „Gde je?" Sestra kaže: „Nije tu". „A jel na Fruškoj Gori sa Čankom? Kažite mu nek se javi". Odem odmah.
[...]
Ovog puta su mi već pretili i šamarali me. Neki tip iz Banatskog Despotovca, i sad ga srećem. Poznati bezbednjak. Taj je bio kao zadužen za mene. Pita me: „Šta je tražila ona Amerikanka u Ligi što je bila na kongresu?" Kažem da ne znam, i dobijem šamarčinu. „Ma nemam pojma, nešto oko ljudskih prava", banalizujem. „A-ha, ljudska prava". Piše. „A šta su oni tražili od nje?" Opet kažem da ne znam i opet šamarčina. „Verovatno kompjuter". „A-ha, kompjuter". Bio je tu još jedan koji je sedeo sat vremena u ćošku mrtav pijan, da bi me onda pitao jesam li oženjen. Kažem da jesam. Pita imam li dece. Imam dve ćerke. „Sve smo te pustili, a ti tako. E, Guto, Guto", kaže on i vrti pijanom glavom. Onaj tip iz Despotovca me posle „držao na liniji", pošto su me pustili uz obavezu da se javljam na telefon. Dođem kući, isključim mobilni, a on zove na fiksni: „Što si isključio mobilni". „Ne radi mi punjač". „Dođi u lokal". Dođem u lokal, a on: „Šta rade *Ligaši?*" Ja sam nekim kanalima već bio javio u Ligu da se ne javljaju na moje pozive jer sam pod prismotrom. Ovaj „moj" bezbednjak me natera da ih zovem da pitam šta rade. Nazovem Kostreša, znam da mu je telefon stalno isključen pošto ne plaća račun, ali on baš tad kao za inat rešio da ga plati. Javlja se Kostreš. „Šta radiš?" On kaže: „Evo krečim." Bombardovanje, a oni kreče stranačke prostorije. „Šta rade?", pita onaj. „Kreče". „A-ha, kreče".
[...]
Nastavio sam da izbegavam pozive, ali stalno su me zvali. Četiri dana pre ubistva Čuruvije čuvar mi je javio da mi je izrešetan lokal. Tri dana posle ubistva ponovo su izrešetali Zeleno zvono. Ja sam ostatak bombardovanja proveo u neformalnom kućnom pritvoru. Plašio sam se da će me ako izađem napolje iz kuće isprovocirati i napraviti incident da bi me ubili. Što verujem da bi i učinili. Spasla me je situacija u kojoj Zrenjanin nimalo nije bombardovan, i što sam do kraja bombardovanja izbegavao svako javno pojavljivanje.
[...]
Kad je bilo gotovo bombardovanje, onaj tip koji me je „držao na vezi" još jednom je zvao, ali ratne uredbe više nisu bile na snazi, pa sam ga otkačio i više ga nikada nisam čuo. Čovek koji je izrešetao Zeleno zvono je kasnije ubijen. Lokal više nisam otvarao. Prestao je sa radom 24. marta 1999. godine. Posle su počeli da ga kamenuju, da pišu grafite po njemu, da ga ruiniraju. Ja nisam imao para da ga renoviram. Spaljen je 2006. godine. Navodno su ga spalila „neka deca". Kao i za 1999. godinu, reakcije javnosti bile su nikakve.
Branislav Grubački Guta, vlasnik Zelenog zvona, Zrenjanin, iz intervjua datog 7. februara 2013. godine za audio arhiv projekta Imenovati TO ratom

Kingdom of the Netherlands
National Endowment for Democracy
Supporting freedom around the world
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Imenovati TO ratom
CZKd
Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe
Odbrani Filozofski
Odbrani Filološki
Projekat finansiraju Evropska unija kroz Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava i Holandska Ambasada u Beogradu po programu Matra Embassy Programme.
Sadržaj ovog štampanog materijala je isključiva odgovornost CZKDa i ni pod kojim okolnostima se ne može smatrati da odražava stav Evropske unije.

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Imenovati TO ratom
CZKD
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica